

Зоран Милошевић*

Институт за политичке студије, Београд

Миша Стојадиновић*

Институт за политичке студије, Београд

ДОПРИНОС ЖИВОЈИНА ЖИКЕ ЂУРИЋА ЕСТЕТИЗАЦИЈИ ИДЕНТИТЕТА ИНСТИТУТА И ИНСТИТУТСКИХ ИЗДАЊА

Свако ко узме у руке било које штампано научно издање Института, а посебно неки од бројних часописа попут: „Српска политичка мисао”, „Политичка ревија”, „Национални интерес”... запазиће да су естетски одлично и оригинално осмишљени. Ради се о скраћеном (суженом) Б-5 формату необичног дизајна, а форма часописа открива да је онај ко је то визуелизовао желео да обезбеди достојанство чланка, што импонује не само ауторима када угледају своје дело, него и читаоцима.

У том смислу, и амблеми Института су естетизовани елементима из хералдике, а осим симболичног значења и лепоте, они су носиоци и поруке идентитетског карактера.

Свако ко је у то време био уз директора Ђурића зна да је тај посао трајао месецима, уз израду бројних варијанти, док се није дошло до коначног решења. Он је амблеме повезивао и са нашим националним и државним идентитетом, али је узимао мотиве и из других, по значењу сродних области. Сматрао је да и човек и институције можда и могу да буду без и изван идентитета, али да то онда укида разлог њиховог постојања.

Зато се трудио не само да створи визуелни, симболички идентитет Института, већ је подржавао и истраживања на ову тему. Организоване су, између осталог, три међународне научне конференције и исто толико зборника који речено потврђују. То су, да подсетимо: „Национални идентитет и религија” (2013), „(Дез)интеграција држава и идентитет” (2014) и „Национални идентитет и међународне интеграције” (2015).

Из свега је видљиво да је Живојин Жика Ђурић идентитет препознао као важан научни проблем, и да је све ово стављао у контекст државе и државотворности. Ово је, наравно, препознала и држава Србија и поводом 50 година од оснивања Института доделила важан државни орден Институту за развој политичких наука. Други се не могу похвалити оваквим одличјем.

* zoran.milosevic@ips.ac.rs

* misa.stojadinovic@ips.ac.rs

СИМБОЛИ И ЊИХОВА ТУМАЧЕЊА

Познато је да су симболи оно што прво, свесно или несвесно, привлачи пажњу људи. Језик симбола је универзални језик. Симболика не изражава само однос између ствари, појава и идеја. Већина људи, међутим, не познаје језик симбола и не зна да их дешифрује, иако су изузетно важни за разумевање развоја људске мисли, уметности, обичаја, религије и митологије. У стара времена симболика је била тајна спознаја која се пажљиво чувала у уском кругу посвећених.

Сада је дошло време када је приступ симболима отворен за све и број људи вољних да их проучава и ради са њима стално расте. Многи верују да је пораст интересовања за симболе у савременом свету показатељ оживљавања духовних потреба људи, њихове жеље да се избаве из скученог кавеза свакодневице, у који се наши сапети животи често претварају. Симболи служе као показивачи и помажу да се боље разуме окружење. У том контексту ми ћемо покушати да „дешифрујемо” грб Института за политичке студије, као и решења корица часописа „Српска политичка мисао”, „Политичка ревија” и „Национални интерес”.

ГРБ ИНСТИТУТА ЗА ПОЛИТИЧКЕ СТУДИЈЕ

Облик штита који се користи у хералдици је заснован на средњовековним штитовима које су витезови носили у борбу. Облик штита који се користи у хералдици сматра се ратоборним и мужевним (витешким). Један од основних принципа хералдике јесте да мотиви на штиту треба да испуне поље штита, али не и да га претрпају.

Грб је, дакле, у форми штита подељеног на четири дела. Доминирају две нијансе плаве боје (тамнија и светлија, али се обе сврставају у хладне – „рационалне“). У левом углу налази се скраћеница ИПС (Институт за политичке студије) исписана белом бојом и ћиричним словима. На десном, горњем делу налази се Дрво познања/сазнања, које највише и интригира посматрача. Када смо питали неколико познаника шта мисле о Грбу, по правилу су сматрали да је дрво на Грбу некакав масонски симбол, што наравно није случај.

Да подсетимо, Дрво познања/сазнања постаје центар заплета пада човека, описаног у 3. поглављу „Постања“ у Светом писму. Први човек, Адам, био је упозорен да ће једење плода са Дрвета познања добра и зла довести до смрти. Према јеврејској књизи „Зохар“, Дрво познања добра и зла и Дрво живота били су заједно у савршеној хармонији, све док Адам није дошао и раздвојио их. То је довело до зла које је било садржано управо у Дрвету познања.

Једна од илустрација Дрвета познања

У хришћанству о Дрвету познања расуђивао је Свети Јефрем Сирин и Свети Григорије Богослов, који су веровали да је забрана једења са Дрвета познања добра и зла привремена. Јефрем Сирин је писао: „Да их змија

није увукла у злочин, тада би окусили плодове Дрвета живота, и тада им Дрво познања добра и зла не би постало забрањено; јер са једног од ових дрвета стекли би непогрешиво знање, а са другог би добили вечни живот и у човечанству би постали боголики”. Григорије Богослов је писао да је Дрво познања „било добро за оне који су га користили у своје време, али није добро за просте још и за неумерене у својој жељи”. Он је веровао да је Дрво познања созерцање.

Дрво познања, чије је плодове Бог забранио човеку да једе, Свети Максим Исповедник назвао је „осећањем тела, у коме се, као што је очигледно, одвија кретање неразума”. Свети Филарет (Дроздов) је веровао да се Дрво познања добра и зла тако зове, јер је човек кроз ово дрво искуством сазнао шта је добро у послушности вољи Божијој, а шта зло у одупирању истој.

Знавши, дакле, симболику Дрвета познања Жика Ђурић га је унео у Грб, мада је његова представа необична, више се може рећи да се ради о дрвету – трну, што опет сведочи да је хтео да каже колико је пут науке изазован и сложен, као и да крије бројне проблеме.

У доњем левом пољу исписана је година оснивања Института – 1968, а у десном традиционални мотив са српског грба – оцило или огњило, тј. четири „С” на српском крсту, што означава припадност (идентитет) и државотворност (опредељеност).

Другим речима, када се „прочита” грб Института који је осмислио Живојин Ђурић, јасно је да је хтео да каже да људи који се баве политичким наука кушају са Дрвета познања (добра и зла), да им за тај посао треба кураж и мужевност, као и амбиција да служе држави Србији.

ЧАСОПИСИ

Институт за политичке студије има шест часописа чији је једини издавач, то су: „Српска политичка мисао”, „Политичка ревија”, „Национални интерес”, „Политика националне безбедности”, „Социјална политика” и „Администрација и јавне политике”. Најстарији је и најугледнији је, свакако, „Српска политичка мисао”, коју је Ђурић и деценијама уређивао. Остављајући, дакле, по страни тај део његово рада (уређивачки), ми бисмо скренули пажњу на естетику часописа и чланака.

Оно што одмах пада у очи јесте да се поново (у врху) појављује Дрво познања/сазнања, као и на Грбу. Такође, боје „Српске политичке мисли” су боје српске заставе (уз доминацију, црвене, беле, а плава је тек благо заступљена). С обзиром на то да је црвена топла боја, а она доминира, јасно је да је Ђурић, на неки начин, желео да нагласи емоцију у овом случају. Уосталом, иако је то

у разговорима изражавао у крајње благој форми, можемо са сигурношћу тврдити да је СПМ био његов омиљени часопис.

„Политичка ревија” је у неку руку дело покојног др Драгана Суботића, научног саветника, који је схватио важност часописа и њихову разгранатост, као услов за напредак истраживача Института. Требало је не само имати где објављивати, него и привлачити друге истраживаче да објављују у издањима Института. У том смислу, обновљено је издавање „Политичке ревије”, а естетски део решио је Живојин Ђурић.

И у „Ревизији” је примењен сличан принцип као код СПМ-а. Дрво познања и естетизоване боје српске заставе су темељ. Овде доминира бела боја (која прелази и у сиву), а ова боја значи сигурност и чистоћу. То је боја савршенства. На заставама и грбовима истиче веру и чистоћу.

„Национални интерес” је трећи часопис чији оснивачи су Милан Матић и Живојин Ђурић а дводеценијски главни уредник Милош Кнежевић. Иницијална идеја је била да се оснује часопис који би расправљао о српском националном и државном интересу, а такође и кроз оптику тих интереса би се посматрала и догађаји у свету. Другим речима, идеја је била да часопис манифестује национално становиште и србоцентричност у науци. Сама корица је дизајнирана да, поред већ традиционалног Дрвета познања, српска застава представља „пут којим треба ићи”.

Иако ће Живојин Ђурић првенствено остати упамћен као вишедеценијски директор Института за политичке студије, што је и предмет за посебну студију случаја, јер је јединствен пример тако дугог опстанка на функцији директора, треба нагласити да је имао дара и за естетику и да јој је придавао велику пажњу. Наравно, ово питање заслужује и дубљу анализу, те се надамо да ће овај наш чланак бити подстицај у том смеру.

